

O DEFINICJI UZBROJENIA

W artykule przedstawiono charakterystykę definicji uzbrojenia funkcjonujących w różnego rodzajach aktach prawnych oraz ich wpływ na sposób i tempo prowadzenia procesu projektowania, zakupu i użytkowania różnego rodzaju systemów uzbrojenia w SZ RP. Zaproponowano przyjęcie nowej definicji pojęcia „uzbrojenie i sprzęt wojskowy”, która zapewniłaby właściwe zabezpieczenie interesów SZ RP w zakresie zamówień uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

1. Wprowadzenie

Proces modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP w ciągu kilku ostatnich lat nabrał znacznego przyspieszenia. Obecnie jesteśmy świadkami wprowadzania do Sił Zbrojnych nowych, skomplikowanych systemów uzbrojenia i sprzętu wojskowego jak samolot wielozadaniowy F-16, Kołowy Transporter Opancerzony „Rosomak” czy też przeciwpancerny pocisk kierowany Spike. Są to kluczowe i najbardziej znane programy modernizacyjne służące podniesieniu potencjału bojowego polskiej armii. Jednakże, obok nich stale jest zamawiany i kupowany znaczny asortyment uzbrojenia i sprzętu wojskowego, począwszy od stacji radiolokacyjnych na umundurowaniu kończąc. Z drugiej strony, przynależność Polski do UE wymusiła przystosowanie prawodawstwa do wymogów unijnych. Proces ten dotyczył również aktów prawnych regulujących kwestie zakupów uzbrojenia – w szczególności mowa jest tutaj o stosowaniu art. 296 Traktatu ustanawiającego Unię Europejską. Właściwa interpretacja jego zapisów jest przedmiotem licznych sporów prawnych w innych krajach Unii Europejskiej. Postulat aktualizacji zapisów art. 296 jest przedmiotem wielu analiz dotyczących przyszłości funkcjonowania europejskiego rynku zbrojeniowego.

Realizacja zamówień uzbrojenia i sprzętu wojskowego w Polsce wskazuje na występowanie wielu problemów, szczególnie w odniesieniu do wyrobów nabywanych przez Agencję Mienia Wojskowego w trybie przetargów, zgodnie z prawem zamówień publicznych. Zaklasyfikowanie choćby umundurowania do grupy „wyrobów powszechnego użytku” – bo z punktu widzenia formalno-prawnego nie jest to uzbrojenie – musi budzić duże wątpliwości. Kluczowym elementem jest tutaj możliwość sprawdzenia czy takie wyroby spełniają wymagania postawione przez wymagającego użytkownika jakim niewątpliwie są Siły Zbrojne.

Wstępna analiza przyczyn występowania wspomnianych problemów wskazuje, że przyczynami takiego stanu rzeczy mogą być m.in. brak jednoznaczności występujących pojęć – można spotkać się z takimi zwrotami jak „uzbrojenie”, „uzbrojenie i sprzęt wojskowy”, „wyrób obronny” lub też rozproszenie zagadnień dotyczących procesu zakupów uzbrojenia na wiele aktów prawnych.

2. Pojęcie uzbrojenia w obowiązujących aktach prawnych

Analizując akty prawne dotyczące sfery obronności i bezpieczeństwa państwa można zauważyć, że głównym punktem odniesienia w rozumieniu pojęcia „uzbrojenie” jest ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. *o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz o zmianie niektórych ustaw* (tj. Dz. U. Z 2004 r., Nr 229, poz. 2315). Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy [cyt.]:

„uzbrojenie to broń, amunicja, materiały wybuchowe, wyroby, ich części technologie, określone w wykazie o którym mowa w art. 6 ust. 5;”

Powyższa definicja uzbrojenia została wykorzystana w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 29.01.2004 r. *Prawo zamówień publicznych* (Dz. U. z 2004 r., Nr 19, poz.177): art. 4 ust. 3 lit. f;
- ustawa z dnia 10 września 1999 r. *o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa* (Dz. U. z 1999 r., Nr 80, poz. 903): art. 3 ust. 5;
- ustawa z dnia 7 października 1999 r. *o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1999 r., Nr 83, poz. 932): art. 4 ust. 6.

Wyżej wymieniona definicja znalazła również odniesienie w następujących decyzjach Ministra Obrony Narodowej:

- decyzja Nr 88/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1.04.2004 r. *w sprawie zasad i trybu zawierania w resorcie obrony narodowej umów, których przedmiotem jest uzbrojenie* (Dz. Urz. MON z 2004 r., Nr 4 poz. 40): par. 2 ust. 2 załącznika do decyzji „Wytoczne Ministra Obrony Narodowej w sprawie zasad i trybu zawierania umów, których przedmiotem jest uzbrojenie”;
- decyzja Nr 57/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9.03.2005 r. *w sprawie wprowadzenia „Instrukcji w sprawie realizacji prac rozwojowych i wdrożeniowych w dziedzinie techniki wojskowej oraz testowania gotowych, nowych wzorów uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) w resorcie obrony narodowej”* (Dz. Urz. MON z 2005 r. Nr 5, poz.37);
- decyzja Nr 75/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1.04.2005 r. *w sprawie trybu wprowadzania do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz wycofywania uzbrojenia i sprzętu niespełniającego wymagań wojska* (Dz. Urz. MON z 2005 r., Nr 6, poz.44).

Zgodnie z art. 1a, ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. służy wykonaniu postanowień zawartych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1334/2000 z dnia 22 czerwca 2000 r. ustanawiającym wspólnotowy system kontroli eksportu produktów i

technologii podwójnego zastosowania¹, ostatnio zmienionym rozporządzeniem Rady (WE) nr 149/2003².

Na podstawie art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. określono wykaz uzbrojenia³. Wykaz ten zawiera dwie listy:

- listę eksportowo-tranzytową, określającą uzbrojenie eksportowane i objęte procedurą tranzytu;
- listę importową, określającą uzbrojenie importowane.

Lista produktów i technologii podwójnego zastosowania jest bardzo obszerna, liczy 225 strony, obejmuje swym zakresem technologie z różnych dziedzin wiedzy mających potencjalne zastosowania wojskowe i cywilne. W rozporządzeniu Rady (WE) nr 1334/2000 mowa jest o krajowych listach uzbrojenia (art. 4 ust. 2 lit. a). Można zatem wnioskować, że wykaz uzbrojenia wydany przez Ministra Gospodarki jest taką listą uzbrojenia. Wykaz towarów podwójnego zastosowania jest pojęciem znacznie szerszym, mającym w swym zakresie również uzbrojenie. Warto zwrócić uwagę na Wspólny Wykaz Uzbrojenia Unii Europejskiej⁴. Jest to lista sprzętu objętego przez Unię Europejską Kodeksem postępowania (ang. Code of Conduct) na eksport uzbrojenia, przyjętego przez Radę UE dnia 25 kwietnia 2005 r. Wykaz ten stanowi dokładnie odwzorowanie listy uzbrojenia wydanej przez Ministra Gospodarki i Pracy.

Z kolei ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o *wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym* (Dz.U. z 2001 r. Nr 67, poz. 679), która określa zasady podejmowania i wykonywania przez przedsiębiorców działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, wykorzystuje definicję „wyrobu i technologii o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym”:

„są to wyroby zaprojektowane dla celów wojskowych lub policyjnych oraz technologie związane z produkcją lub używaniem tych wyrobów”.

Wynika z tego, że wszystkie technologie wykorzystywane do produkcji uzbrojenia traktowane są jako technologie wojskowe sensu *stricte*, również te posiadające znacznie większe pole zastosowań cywilnych niż wojskowych.

Z kolei procedury systemu zapewnienia jakości w resorcie obrony narodowej wykorzystują definicję „wyrobu obronnego”: która zawiera w sobie pojęcie „uzbrojenie” [cyt.]:

„Wyrób obronny - produkt nabywany przez Zamawiającego na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, wytwarzany w oparciu o dokumentację techniczną zatwierdzoną wg ustaleń określonych w decyzji Nr 58/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 marca 2005r. w sprawie określenia kompetencji organów wojskowych w zakresie zatwierdzania dokumentacji technicznej na uzbrojenie i sprzęt wojskowy (Dz. Urz. MON Nr 5, poz. 38). Również nabywany przez

¹ Dz. Urz. WE L 159 z 30.06.2000 r.

² Dz. Urz. UE L 30 z 5.02.2003 r.

³ rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 28.09.2004 r. w sprawie wykazu uzbrojenia, Dz. U. z 2004 r. Nr 221, poz.2248.

⁴ Dz. Urz. UE 2005 C 127/01.

Zamawiającego produkt powszechnie dostępny na rynku, dla którego gestor sprecyzował specjalne wymagania wojskowe. Termin „wyrób obronny” obejmuje:

- przedmiot materialny tj. **uzbrojenie**⁵ i sprzęt wojskowy – techniczne środki walki, sprzęt techniczny, wyposażenie, środki materiałowe utrzymywane na zapasach wojska, w tym materiały przetworzone (np. produkty mps, żywność, umundurowanie),
- wytwór intelektualny np. oprogramowanie,
- usługi – działania realizowane w całym cyklu życia wyrobu, w tym: prace rozwojowe i wdrożeniowe, naprawy i modernizacje UiSW.”

Natomiast w projekcie ustawy o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa przyjęto bardzo ogólną definicję wyrobu [cyt.]:

„wyrobie – należy przez to rozumieć wyrób przeznaczony na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, zaprojektowany i wykonany zgodnie z wymaganiami określonymi w specyfikacji technicznej, bez względu na stopień jego przetworzenia”.

3. Wymagania Sił Zbrojnych a definicja uzbrojenia

Istotnym problemem związanym ze stosowania powyższych aktów prawnych przez resort ON może być fakt, że wszystkie wymienione wykazy dotyczą zagadnień związanych tylko i wyłącznie z obrotem uzbrojenia (tj. eksportem, usługami pośrednictwa, pomocą techniczną, importem i tranzytem). Nie dotyczą natomiast sposobu realizacji zakupów uzbrojenia na potrzeby Sił Zbrojnych RP. Drugim istotnym elementem jest stosowanie w resorcie ON kilku wersji pojęcia „uzbrojenie i sprzęt wojskowy”. O ile w przypadku pojęcia „uzbrojenie” można przyjąć, że wyroby ujęte na wyżej wymienionych listach pokrywają potrzeby SZ RP w zakresie uzbrojenia, to problem stanowi „sprzęt wojskowy”. Jest to szczególnie ważne w kontekście orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE w zakresie stosowania art. 296 TWE. Zgodnie z nim, wyroby cywilne ani też wyroby nie przeznaczone ściśle na cele wojskowe nie podlegają wyłączeniu. Również rozporządzenie Rady (WE) nr 1334/2000 w art. 22 stwierdza, że „...Niniejsze rozporządzenie nie narusza stosowania art. 296 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską...”. Obecnie coraz więcej technologii cywilnych wykorzystywanych jest do zastosowań wojskowych (szczególnie z obszaru elektroniki i informatyki), stąd większość nabywanego sprzętu wojskowego będzie wyłączona ze stosowania art. 296. Stąd zachodzi konieczność bardzo precyzyjnego zdefiniowania pojęcia „uzbrojenie i sprzęt wojskowy”.

W tym celu proponuje się przyjąć rozwiązanie stosowane w wyżej wymienionych listach, gdzie przy niektórych pozycjach uzbrojenia stosowany jest zwrot „**specjalnie zaprojektowane do celów wojskowych**”. Takie rozwiązanie zostało wykorzystane przy tworzeniu projektu ustawy o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa. Zgodnie z przyjętymi tam definicjami wyrobu oraz specyfikacji technicznej, wyrobem na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (pojęcie to obejmuje m.in. uzbrojenie i sprzęt wojskowy) jest taki wyrób, który został zaprojektowany i wykonany zgodnie z wymaganiami określonymi w specyfikacji technicznej. Z kolei termin „specyfikacje

---

⁵ Uzbrojenie w rozumieniu ustawy z dnia 29 listopada 2000r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (tj. Dz. U. Z 2004 r., Nr 229, poz. 2315)

techniczne” obejmuje takie dokumenty jak Normy Obronne (NO), Polskie Normy z dziedziny obronności i wojskowości (PN-V), kryteria techniczne wyrobów, wstępne założenia taktyczno-techniczne, założenia taktyczno – techniczne, wymagania taktyczno – techniczne, wojskowe tymczasowe warunki techniczne oraz dokumentację techniczno-technologiczną. Taka definicja oznacza, że **wyroby co do których Siły Zbrojne RP nie postawiły szczególnych wymagań (tj. nie opracowały specyfikacji technicznej) nie podlegają zapisom powyższej ustawy tj. będą traktowane jako wyroby powszechnego użytku, a tym samym nie będą podlegać wyłączeniu wynikającemu z art. 296 TWE.**

4. Podsumowanie

W chwili obecnej nie istnieją odrębne regulacje ustawowe dotyczące sposobu prowadzenia procesu zamówień uzbrojenia i sprzętu wojskowego na potrzeby Sił Zbrojnych RP. Przedstawione powyżej regulacje prawne odnoszą się tylko i wyłącznie do kwestii związanych z zasadami obrotu (eksportem i importem) technologiami podwójnego zastosowania, w tym uzbrojeniem.

Dlatego, właściwym wydaje się, że oprócz tworzenia różnego rodzaju wykazów uzbrojenia, opracować kryterium (definicję) na podstawie której dany wyrób mógłby się na tej liście znaleźć. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, mogłyby być to dwie definicje występujące łącznie – „uzbrojenie i sprzęt wojskowy” oraz „specyfikacja techniczna”:

1. **uzbrojenie i sprzęt wojskowy (UiSW)** – techniczne środki walki, sprzęt techniczny oraz wyposażenie i środki materiałowe, w tym oprogramowanie i usługi, specjalnie zaprojektowane i wykonane do celów wojskowych tj. na podstawie odpowiednich specyfikacji technicznych. UiSW obejmuje również inne wyroby i technologie, które zostały zmodyfikowane do celów wojskowych i spełniają wymagania zawarte w specyfikacjach technicznych.
2. **specyfikacja techniczna** – dokumenty określające cechy, jakie powinien posiadać wyrób w zakresie wymagań technicznych, jakości, bezpieczeństwa użytkowania, w tym w odniesieniu do nazewnictwa, symboli, badań i metodologii badań, znakowania oraz oznaczania wyrobu, a w szczególności dokumenty takie jak Normy Obronne, Polskie Normy z dziedziny obronności i wojskowości (PN-V), kryteria techniczne wyrobów, wstępne założenia taktyczno-techniczne, założenia taktyczno – techniczne, wymagania taktyczno – techniczne, wojskowe tymczasowe warunki techniczne oraz dokumentację techniczno-technologiczną.

Tak skonstruowana definicja UiSW pozwala na zapewnienie następujących korzyści:

- precyzuje, że uzbrojeniem i sprzętem wojskowym są wszystkie technologie i wyroby, które powstały na podstawie specyfikacji technicznych w których precyzyjnie określono wymagania jakie mają być spełnione – dotyczy to również technologii i wyrobów z rynku cywilnego zmodyfikowanych do celów wojskowych, które to zmiany nie były wcześniej określone w technologii (specyfikacji) producenta;

- wyroby co do których Siły Zbrojne RP nie postawiły szczególnych wymagań (tj. nie opracowały specyfikacji technicznej) nie podlegają wyłączeniu wynikającemu z art. 296 TWE tj. będą traktowane jako wyroby powszechnego użytku;
- pozostaje w zgodności z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości UE w zakresie stosowania art. 296 TWE, tj. że wyroby cywilne ani też wyroby nie przeznaczone ściśle na cele wojskowe nie podlegają wyłączeniu;
- jest definicją „otwartą”, uwzględniającą możliwość pojawienia się na rynku cywilnym wyrobów i technologii, które mogą być w szybki sposób przystosowane do zastosowań wojskowych po przeprowadzeniu odpowiednich modyfikacji;
- pozwala objąć swoim zakresem takie wyposażenie i środki materiałowe jak materiały pędne i smary, umundurowanie oraz żywność – wyroby te podlegają obecnie przepisom Prawa zamówień publicznych.